

Jertfe

piesă dramatică în 4 acte,

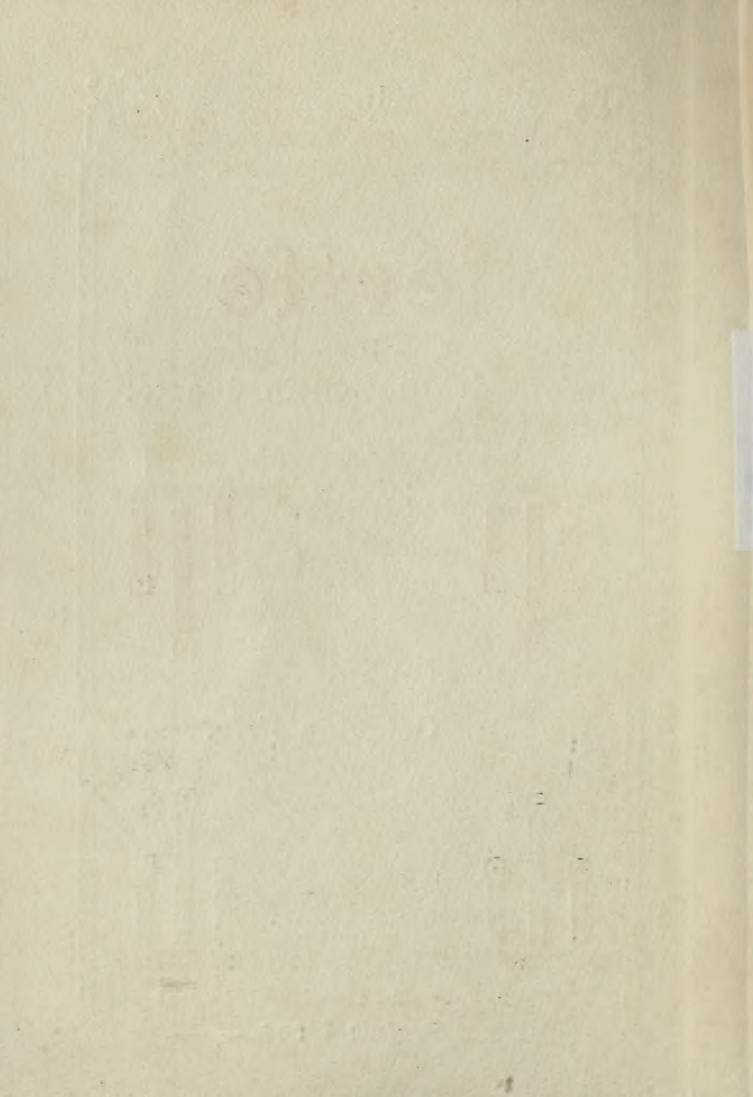
de: Octavian Prie.

Blaj, 1914.

Tipografia Seminariului teol. gr. cat.

Prețul: 1 cor.

Jertfe

piesă dramatică în 4 acte,

557041M*

de

OCTAVIAN PRIE

Biblioteca Județeană
— CLUJ —

557.041

Blaj, 1914.

Tipografia Seminarului teologic gr.-cat.

1-1258

Nihil obstat.

Dr. Victor Szmigelski,
revizor.

PERSOANELE:

Boerul Choorvin.

Feciorul acestuia: Victor.

Marghioala, fată de sat.

Toma Lateș, căpitan de hoji.

Codreanu, Andrei, Tănase, haiduci.

Gazda cu nevastă-sa.

Nașcu, fecior de sat.

Servitorul Gheorghe.

Ileana, Iovuța.

Feciori, fete, bărbați, femei, servitori.

Se petrece la sfârșitul veacului al
XVIII-lea pe domeniul boierului Choorvin.

Actul I.

Satul Corbi din munții Ardealului. Șezătoarea. O odaie încăpătoare, cu laviți împrejur. Intr'un colț arde o lumină de ceară, iar din cuptor bate flacăra luminând. Fetele torc și povestesc. Pe vatră e gazda și nevastă-sa, cari ascultă la poveștile tinerilor și se mai amestecă în vorbe. Când se ridică cortina, fetele cântă.

Scena I.

Frunză verde de săcară
Mănios badea de aseară
Că-ce n'am eșit afară.
N'am eșit, că n'am putut
Mi-a dat maica de cernut
Și mi-a dat o sită deasă
Să nu pot eși din casă,
Eu am luat una mai rară
Și tot am eșit afară.

Iovuța: Povestea mea de aseară.
Până ce-am eșit, s'a dus bădița o poștă.

Ileană: S'a dus la alta.

Marghidala: Merge unde-i place.
E fecior.

Gazda: Bine, că nu l'ai cunoscut, altcum îți părea rău. Așa nu-ți pare nici rău, nici bine.

Marghioala: Al tău nu se duce, nu te teme! Știți povestea aceea? O fată frumoasă și bogată și-a pus în gând, să se mărite numai după feciorul împăratului verde. A umblat pe la vrăjitoare, a ținut farmecele, — dar nu a cunoscut nimic. Intr'o zi, se pomeneste că feciorul de împărat îi zice: Vin! De seară facem tocmeala! Și seara — n'a venit. Se zice, că a mers până la poartă, acolo i-s'a nălucit ceva și s'a întors la cea adevărată.

Nevasta gazdei: Cunosc povestea. Chiar tatăl tău a făcut astfel. Din drum s'a întors la mamă-ta. Era să ia pe mama Ilenei.

Marghioala (râde): Auzi Ileano! De aceea ni-se încrucișează nouă cărările!

Ileana: Unde?

Marghioala: Nu te mai face. D'apoi Nașcu?

Ileana: Nu m'am gândit.

Marghioala: Nașcu e azi mă-nios pe mine. N'a venit nici să mă petreacă până aici.

Nevasta gazdei: Nu-l veți mai vedea curând. A oprit judele feciorii, să mai umble în șezătoare.

Gazda: N'are ce le face judele. Pân' ce vor ști fetele aici, nu-i poate opri nime. (Nașcu intră).

Scena II.

Fetele (râzând): Lupul din poveste.

Nevasta gazdei: Par'că v'a oprit judele să mai veniți în șezătoare?

Nașcu: N'am venit în șezătoare. Am venit la Nenea Gheorghe.

Ileana (râde): Li e frică!

Nașcu: Te voi strânge un pic în brațe, ca să-mi treacă de frică.

Iovuța: Vrei să superi pe diacul?

O fată: Diacul e al Marghioalei.

Nașcu: Nici n'am știut.

Nevasta gazdei: Tu ce ai să știi? Diacul își poate lua pe cine vrea. Azi nu este fată în sat, care să nu să gândească cu drag la el.

Marghioala: De mine poate fi, eu nu mă gândesc de loc.

Gazda: Rău destul fata mea. Ți-a venit și ție vremea, să te gândești la cineva.

Marghioala: Mă gândesc la cine mi-e drag. Eu îmi închipui să trec prin lume cu ochii închiși. Să nu văd, să nu aud, și să nu știu de nime, decât de celce mi-e drag și lui de mine.

Gazda: Dragostea vine. Înțelegere să fie, celealalte pe urmă.

Marghioala: Mi-ar fi frig într'o astfel de casă.

Gazda: Te încălzește sporul în toate câte le ai.

Marghioala: Pe mine nu. Eu nu m'aș putea mărita după unul, care nu-mi e drag, să fie rupt din soare.

Ileana: Marghioala are pe cel din țara lui Papură-vodă.

Nevasta gazdei: Pe Marghioala nu o lăsăm dela noi, să vină Făt-frumos din lacrimă.

Marghioala: Ce știe omul, cum îi e norocul?

Naşcu: Ți-aş şti eu spune ceva.

Marghioala: Vino și-mi spune.

Fetele: Acum se desmănie.

Naşcu: N'am fost mâniași nici odată.

Marghioala: Ce știți voi cum trăesc vecinii?

Naşcu: (șezând lângă ea, povestesc încet). Și tu te-ai duce dela noi Marghioală?

Marghioala: Cu feciorul, care-mi place, mă duc până la capătul lumii.

Naşcu: Era o vreme, când noi altcum ne înțelegeam.

Marghioala: Nu ne înțelegem rău nici acum.

Naşcu: Nu. Dar par'că cu alții ești mai cu voie. Râzi, glumești, te întreci. La joc, pe uliță par'că lumea toată e a ta. Numai când ești cu mine...

Marghioala: Ți se pare ție numai.

Naşcu: Se poate! Când îți place de cineva sau nu vezi nimic, ori le vezi toate de două ori.

Marghioala: Cum așa?

Naşcu: Hei, draga mea! Cum am lua palantul dintre curţile noastre! Ca ograda noastră n'ar fi alta în sat şi şase boi ne-ar eşi din curte. Să fii tu a mea, n'aş mai cere nimic dela Dumnezeu.

Marghioala: Mi le-ai spus de atâtea ori.

Naşcu: Imi mai uşurez sufletul cu ele. Până eram copii şi ne jucam toată ziua laolaltă, nu-mi trecea prin minte, că voi mai fi cândva îngrijat, că tu a cui vei fi? Azi eşti fată mare şi eşti cea dintâi fată la noi. Îţi poţi alege pe cine vrei dintre feciori. Dar eu mai bine să mor, decât să fi a altuia.

Marghioala: Nu pot şti înaintea, ce voi face şi cum mă voi mărita? De va fi să fiu a ta, a ta voi fi. Dacă nu, înzădar mi-le spui tu aceste.

Naşcu: Norocul şi-l face omul, cum vrea. Dacă vrea-i să fii a mea, o lume întreagă n'are ce-ţi face.

Marghioala: La lucrul ăsta mai am vreme să mă gândesc. Ți-e năcaz, că mai vorbesc şi joc cu alţii? Ce te poate supăra așa, doar sunt fată?

Nașcu: Nu mă supără. Joci cu cine-ți place. Dar mi-e năcaz pe străinul acela, despre care nu știe nime cine-i, că umblă atâta pe aici? Ce puteți povesti atâta?

Marghioala: Ai vrea să nu mai povestesc cu nime! Apoi plăcerea aceasta nu ți-o voi face.

Nașcu (ridicându-se): Înțeleg.

Marghioala: Foarte bine. Sunt fată, povestesc cu cine îmi place și n'am să dau seamă nimănui de cece povestesc.

Nașcu: Sara bună (iasă).

Gazda: Dar ce-i fa, parecă merge cam ofilit?

Ileana: Vine el iară!

Marghioala: Ce mai știi?

Scena III.

O fată (uitându-se prin fereastră): Vin cei de aseară (Afară se aud mulți venind în șezătoare. Fetele merg și țin de ușă, ca cei sosiți să nu poată intra).

Cei de afară: (întețind ușa). Deschideți, că înghețăm.

Fetele: Să-și spună fiecare ibovnica.

Cei de afară: Când vom intra.
Deschideți!

Fetele: Aici nu intrați!

Cei de afară: Fugiți! (Imping ușa și intră. Fetele fug care încătrău, feciorii se iau în urma lor, apoi se pun păreche de păreche în povești).

Clarinetășul: (rămânând singur în mijlocul odăii). Dar ce-i bre, mă lăsați singur ?

Gazda: Suflă numai în clarinet, ai să vezi cum vin în jurul tău. (Clarinetășul zice. Fetele își depun furcile din brâu, și se prind în joc. Jocul e cel obișnuit în Ardeal — purtatul, învârtita și pe sub mână. Un fecior joacă de regulă cu două fete deodată și strigă, pe cum se obicinuește. Până ce joacă întră Toma Lateș cu Codreanu. Cel dintâiu ia din mâna unui fecior pe Marghioala și se înșirue în joc. Codreanu stă la ușa. Cătră sfârșitul jocului vine mănios judele și merge drept spre clarinetăș, pe care îl îmbracă cu bățul de două ori peste spate. Acesta se strecură repede pe ușa și jocul se sparge).

Judele: D'apoi bine măi feciori, n'am vorbit eu omenește cu voi? Nu v'am spus, că în șezătoare să nu faceți sgomot și mai mult de miezul nopții să nu stați?

Lateș: Să fie cu ertare jupâne jude: De dragul meu au venit feciorii și nu facem nimica rău.

Judele: Și tu cine ești și de unde?

Lateș: Eu cu ortacul meu suntem niște bieți vânători din munții Moldovei. Am urmărit o căprioară până aici la Dvoastră, unde ni s'a ascuns dinaintea ochilor.

Judele: Ei, bată-vă binele de vânători. Face-ți-vă voia! Numai băgați de seamă, că am mare poruncă dela boierul.

Lateș (cătră feciori): Ce ziceți boieri Dvoastră? Sunteți bucuroși de oaspeți ori să ne vedem prin înghețul acesta de drum, și să căutăm căprioara pe airea, ca vânători ce suntem.

Feciorii: Căutați mai întâi pe la noi, poate să o aflați.

Lateș: (Mergând pe rând la fete și uitându-se la fiecare): Asta nu e. Asta seamănă, dar nu e ea. Asta ar fi, dar e prea tinerică. Asta e soră cu ea (la Marghioala) Asta?... (șeade lângă ea).

Ileana: Doar bine o cunoașteți, ce vă mai faceți!

Lateș: Nu deplin. Trebuie să o privesc mai deaproape.

Gazda: Numai nu o privi prea mult, nu cumva să superi pe alți vânători.

Lateș: Vânatul e mare, ajunge la toți. Ce ziceți feciori — Dvoastră?

Feciorii: Oaspeții au drepturile lor.

Lateș (cătră Marghioala): Ce-i de ești singură puicuță? Vin mai colea, căci avem multe de povestit.

Marghioala: (venind lângă el): Cum ai venit pe un așa ger?

Lateș: Pe ger, pe furtună, pe veac bun, vin, căci gândul ăsta îl mai am și eu pe lume.

Marghioala: Ce gând?

Lateș: Să te văd pe tine.

Marghioala: Mă faci să cred, că ești un ficior de împărat, din vre-o poveste. Nu mi-ai spus nici numele și nici de unde ești?

Lateș: Ți-am zis de atâtea ori: Sunt de unde numai la amiazi pătrunde

raza de soare, sora mi-e mierla, frate cucul și mamă noaptea.

Marghioala: Nu înțeleg.

Lateș: Nici nu e lipsă. Imi vine de multeori să cred, că nici nu mai trăiesc pentru altceva, decât pentru tine. Ce ai răspunde, dacă ți-aș zice într'o zi: Vin cu mine Marghioalo!

Marghioala: N'aș merge niciodată de aici, unde m'am pomenit. Dacă ar fi să-mi placă de cineva, i-aș zice eu: Vino tu la noi, și vom trăi ca două turturele.

Lateș: Mie mi-le zici aceste?

Marghioala: Iți zic prea multe și așa. M'ar mustra ai noștri să știe, că stau atât de vorbă cu un strein.

Lateș: Eu nu-ți mai sunt strein.

Marghioala: Dacă nu-mi spui cine ești?

Lateș: Sunt un biet om, care te iubește foarte mult.

Marghioala: Măicuța poate să nu mă dea.

Lateș: Când vom fi odată numai noi de noi în cășcioara noastră! Ce zici?

Marghioala: Ce frumos va fi!

Lateș: Vom trăi ca două păsă-rele. Să nu ne știe nime și noi să nu știm de nime, căci nimic nu e așa dulce ca dragostea.

Marghioala: Dacă nu mă dă măicuța nu mă duc.

Lateș: Cine ne poate sta împo-trivă, când ne avem așa dragi? (aparte). Hei, că de n'ar fi soartea blăstămată, ce fericit aș fi eu acum!

Marghioala: La ce te gândești?

Lateș: Îți plac poveștile? Vrei să-ți spun una la ureche.

Marghioala: Vreau.

Lateș: Vino mai încoace (se pun într'un unghiu în povești).

Scena IV.

Judele (cătră gazdă): Ii cam plac vânătorului căprioarele!

Gazda: E tânăr și-i șade bine.

Judele: Acum îl văd mai întâi. Cine-i și de unde-i?

Gazda: După port e de pe Olt. L-am mai văzut pe aici, dar nime nu-l

cunoaște. N'ai venit să-mi spui, ce mai e cu pășunea?

Judele: Rea veste. Boierul nu vrea se știe de rugămintele noastre. Mi-a spus-o verde, că pășunea îi trebuiește lui, are prea multe vite și pământul nostru se potrivește prea bine la al lui. Mi-a zis să mulcomesc oamenii, altcum îi pedepsește, încât o pomenesc și strănepoții lor.

Gazda: Vai de noi!

Judele: Am făcut ce am putut. I-am spus năcazul oamenilor, m'am rugat, am lăcrimat, toate au fost înzădar. Boierul nu vrea să știe de nimic.

Gazda: Și noi unde ne vom scoate vitele și cu ce ne vom ațîța focul?

Judele: Știe Dumnezeu ce va fi!

Gazda: Și ce zic ceialalți?

Judele: Ce să zică? Cutează cineva să zică ceva?

Gazda: Ce ticăloși suntem cu toții. Îmi vine să mă duc eu la boierul să-i zic: Bine faci Măria-Ta. Cu niște vite ca noi așa trebuie să lucrî.

Judele: Nu striga tare, o să te mai audă cineva.

Gazda: Ba strig! Îți ia pământul și pădurea, carea a fost a ta din moși-strămoși și nici să nu strigi? (Mai mulți feciori se apropie de ei). Și boul se apără, când vede, că nu mai are încătrău.

Feciorii: Acolo vom fi și noi.

Judele (mulcomindu-i): Măi oameni buni, lăsați mai domol, cu răul nu facem nimic. Noi cu binele, cu rugăminte...

Gazda: Par'că DTa te tot rogi de două luni.

Judele: Tăceți și fiți pe pace. Voiu mai merge eu și veți mai merge și Dvoastră. Ne vom ruga. Cine știe ce aduce ziua de mâne? Doar știți bine cum sunt boierii? Il găsim odată în voie bună și ne dă tot. Numai nu cu pumnii încleștați, altcum stricăm tot. (Pe uliță se aude o sanie cum scârțâie prin zăpadă și se oprește la poartă).

Gazda: (uitându-se prin fereastră): Oare cine poate fi la ceasul acesta?

Scena V.

Cei de mai înainte. Victor.

Victor (învăluit în blăni cu doi argași în urmă, oprindu-se în ușe și privind mirat): Știi, că am nimerit bine? Nu-mi puteam pofti ceva mai plăcut. Pe cât mi-a fost afară de frig, așa o să îmi fie de cald aici.

Iovuța: Alegeți și DTa o fată și i-te pune sub furcă, ai să te încălzești îndată. (O babă intră).

Fetele (glumind): Tocmai acum vine una. (Râs).

Ileana: Tăceți tu și lăsați pe om să meargă, unde îi cade bine. Poștește boierule la Marghioala.

Victor: Marghioala? Care-i Marghioala?

Fetele (arătându-o): Acea.

Victor (privindu-o): Ah! (Cătră Ileana): M'ar prinde mirarea, dacă pe tine nu te-ar mânca ciuda. Cu toate aceste voiu ședeă lângă tine.

Ileana (ferindu-se) Lasă-mă, că nu sunt dedată cu boierii.

Marghioala: Fă-o să se dedea, altfel i e tot năcaz pe mine.

Un argat (dela ușa): Stăpâne ce facem cu sania și caii?

Victor: Plimbați-i pe uliți, sau faceți ce voți!

Judele (încet cătră gazdă): Cunoști pe boierul?

Gazda: Nu l-am văzut niciodată.

Judele (cătră Victor): Mână la mine boierule, e prea frig afară. Eu sunt judele satului.

Victor: Nu e lipsă. Plecăm îndată. Plimbați caii pe uliță, ca să nu înghețe. (Judele și argații ies). Vreau să privesc mai deaproape fetele astea frumoase și să le întreb de sănătate.

Baba (dela cuptor): Fetele zău, căci la mulți le-au pus capul fetele.

Ceialalți: Auzi la baba, i-s'a descleștat limba cum a venit la căldură.

Baba: Până eram mai tânără îmi mai aduceau și mie câte un car de lemne, dar acum nu mă mai cunoaște nime.

Un fecior: Îți aduc eu, numai să îmi spui ceva de noroc.

Ceialaltți: Și eu, și eu!

Fetele (grămădindu-se și fetele în jurul bătrânei): Eu îți țes, eu îți torc, eu îți cos...

Bătrâna (râzând): Acum îmi place. Dați-vă încoace cu toții.

Victor (intinzându-i palma): Spune-mi mie mai întâiu, că voi citiți în palmă ca filozofii în stele.

Baba (fără să i-se uite în palmă): Ce vă pot spune Dvoastră boierule? Tot ce este pe lumea aceasta, este al Dvoastră.

Victor (râzând): Și fetele aceste?

Baba: Și! Dvoastră aveți de toate. Pe Dvoastră nu vă doare capul de ziua de mâne, ca pe noi. Când ies apele, nu vă ineacă semănțele, foamea nu Vă pătrunde în case, focul nu vă arde...

Victor: Astea lase-le babo, căci nu-s pentru mine. Mie îmi spune de fete. (Privind la Marghioala): Uite, ce zici de fata aceasta?

Baba: Vecina? Fata mea cea mai dragă, cea mai scumpă?...

Marghioala (zimbînd): Numai nu mă prea lăuda.

Baba (luându-i mîna și uitându-i-se lung în palmă): Dacă ți-aș putea eu croi ursita, nu ar fi acel lucru pe lume, care să nu ți-l dau. Ți-aș da un bărbat bun, te-aș face să fi tot tînără și frumoasă, cum ești acum...

Marghioala: Mă faci să roșesc.

Baba (continuând): Spinii înădușesc demulțori spicul, ce se sbate cătră lumină. (Face trei cruci în palma Marghioalei). Fata mea, draga mea, și tu ești un atare spic. Fir de trandafir ești tu, peste care se coboară înghețul. Vezi tu brazda aceasta?

Victor: Acum o sparie.

Baba: Floare fui, floare trecui...

Mai mulți: Ne prosteste pe toți.

Baba: Va veni o zi, o zi blăstămată...

Victor: Cea cu măritișul.

Baba: Și tu te duci departe, vād domni, haiduci, căpitani de hoți... ce blăstăm! Doamne ferește! (Își face cruce. Se face mare tăcere).

Victor: Baba crede cum se cade în ceea ce spune.

Buba: Fata mea, tu nici un noroc nu vei avea în viață. Roagă-te mult lui Dumnezeu! Tu vei merge departe cu un căpitan de hoți.

Marghioala: M'ai spăriat cum se cade.

Baba: Arareori mă înșeală brazda aceasta. Tu în pădure vei muri.

Victor (sec): Nu cred.

Baba: Dă nu crezi, dar e așa.

Victor: Ai să vezi, că nu e așa (strigă): Gheorghe, Niculae! (Argații apar).

Scena VI.

Victor: Luați fata aceasta și o duceți în sanie. (Toți stau speriați).

Victor: Iute, iute, căci nu avem timp. Până la Țibleș mai este. (Argații merg spre Marghioala).

Judele (vine speriat): Dumnezeu, e feciorul boierului. (Toți își descoper capetele).

Lateş (repezindu-se la argaţi): Hei, cânilor, asta nu o veţi face. (Îi asvârle cătră uşe, de unde Codreanu îi dă afară).

Victor (furios): Cei asta jude, cum cutezaţi voi să vă puneţi împotrivă?

Judele: Nu-s de ai noştri Măria-Ta. Dar îi astâmpăr eu. (Cătră feciori): Puneţi mâna pe ei! (Până ce feciorii prind pe Lateş şi Codreanu, reapar argaţii).

Marghioala (Aruncându-se în genunchi): Fie-ţi milă de mine stăpâne!

Gazda: Taci tu fată, nu vezi, că glumeşte?

Victor: Cine ţi-a spus? O duc cu mine, ca să o scap de ursită. (Argaţii vreau să o ducă, ea să sbate cu putere).

Marghioala (Lovindu-i): Mai bine mor. (E luată pe sus şi dusă spre uşă). (Marghioala strigând cătră feciori): Mă lăsaţi, feciori?

Victor (Scoţind un pistol): E bine să tacă toţi, altfel le bag mintea'n cap (iese). (Pe urma lui tăcere adâncă. După o pauză scurtă cortina cade).

Actul II.

Castelul boierului Choorvin, ridicat pe un deal și încunjurat de o deasă pădure de brad și stejar. Jos sunt curțile mari economice, cu lungi clădiri și hambare. Aranjamentul intern al castelului e simplu. Mobilatura e veche, rămasă dela strămoși. Când se ridică cortina Marghioala curăță în casă, iar Gheorghe îi ajută.

Scena I.

Marghioala: Doamne, dar când voi scăpă odată de aici? Fă ceva Gheorghe, ca să ne pierdem urma, căci aici mor.

Gheorghe: Numai să nu ne dea de urmă boierul. Te păzește cu toți argații din curte.

Marghioala: Gijește să nu te areți, că nu ai fi tocmai așa de nătâng, pe cum te țin ei, altcum suntem pierduți.

Gheorghe: Mă fac pe cât e cu putință, dar slugile sunt cu ochii în patru după mine.

Marghioala: Nu pot înțelege, cum de m'au părăsit ai mei? Nici să fi fost a nimănu.

Gheorghe: Ai tăi? Cutează cineva să se prindă cu boierul?

Marghioala: Așa sunteți voi toți, Gheorghe. În șezătoare la joc, pe uliță, nu știți ce să ne mai spuneți, de dragi ce vă suntem și când ajungem în primejdie fugiți care în cătrău. Toma venia prin ploaie și îngheț, și-mi spunea povești fermecate, cum voi nu știți spune. Și m'a uitat acum în curtea boierului! Trebuie, că l'au prins și pe el și va fi pe undeva mai rău decât mine.

Gheorghe: Nu te va uită un străin, când te-a părăsit și tatăl tău! Ți-am spus destul, să nu te mai jălui. Acasă, crezi, că plânge cineva după tine? Poate maică-ta. Ceialalți binecuvântă ceasul, care te-a scos înaintea boierului. Prin tine își vor căpătâ pășunea dela boierul.

Marghioala: Cum așa?

Gheorghe: Puțin mai pricepi. Oamenii cred, că ceeace n'au putut face ei cu rugămintea, vei face tu ca fată frumoasă prin boierul cel tânăr.

Marghioala: Dar ce vorbești?

Gheorghe: Nu-i trece nimănui prin gând să te scape de aici. Hei, că de când e lumea așa a fost. Voi florile satelor faceți pe boeri milostivi, iar flăcăii din codru îi fac să se teamă. Așa se ține cumpăna dreptății.

Marghioala: Adecă eu aș fi aici de dragul Corbenilor! Până acolo mai este fârtate! Auzi *Gheorghe*: Îți mai spun odată: De faci ce ți-am zis, bine, de nu, fug singură, când le e lumea mai dragă.

Gheorghe: Și unde vei fugi? Nu știi, că mâna boierului e mai lungă decât raza moșiilor sale? Și cine te va primi în casă? Oamenii așteaptă cu inimile încleștate, să le dai îndărăpt locul cu pricina și tu vrei să mergi de aici fără ispravă? Nu vezi, că ai ajuns acum într'o altă primejdie?

Marghioala: Tu să-mi fi de ajutor, ca să scap. Când voi fi la largul, voi vedea eu ce fac.

Gheorghe: (uitându-se în jur). Nu vorbi tare, să nu ne audă cineva, ca să nu mă pomenesc într'o dimineață, că nu-mi mai stă capul, unde-mi stă. Fac tot ce se poate, numai de nu s'ar descărca apoi toate în capul meu. Acum să ne vedem de drum, ca să nu ne găsească cineva iar la olaltă.

Marghioala: De tine nu se teme nime, fă cum am zis!

Gheorghe: Precum poruncești. (Aparte). Pentru tine sar și în foc Marghioalo, căci mi-e jale tare de tine. (iese).

Marghioala: Să-mi văd acum grabnic de lucru, căci numai ce nu se aud clăcașii venind, și seara e pe noi. (iese).

Scena II.

Victor: (Venind cufundat în gânduri). A sosit vremea, ca să-mi trag seama cu mine! Ce vreau să fac acum? O am adus dintr'o glumă, se zicem,

pe care o face omul, când e cu capul prea verde! Voiam să arăt și eu cum știu să glumească boierii!

Mă gândeam pe atunci: O marfă, ca oricare alta! Azi e aici, mâne o trimit acasă. Dar adânc m-am înșelat! Cine ar fi crezut, că între oamenii acestia, arși de soare, bătuți de vânturi, se află astfel de suflete alese! De șase luni e aici, și azi trebuie să mă simt în fața ei rușinat de mine și purtările mele. Am voit să fiu volnic, atotputernic, ea s'a împotrivit. I-am spus de închisoare, de sbiciu, ea îmi cerea moartea. Mi-e rușine de ce am făcut. Simt, că o iubesc fără margini. Dragostea pe care o aștept de mult să-mi încolțască aici, ea mi-a trezit-o în suflet. E gata să moară mai bine, decât să se lasă călcată în pulbere! Ce bine îmi pare azi, că n'a căzut la nesocotințele mele. A mea trebuie să fie! Îi voi spune ei și îi voi spune tatii, căci fără ea nu vreau să stăpânesc niciodată aici.

Boierul: (întrând). Victore, ce-mi umbli toată ziua zăpăcit? Ești bolnav

ori te urăști aici, după cele ce ai văzut în străinătate? Ar trebui să mai mergem pe la prietinii din jur, ne așteaptă cu brațele deschise. Ți-am zis de atâtea ori, dar tu stai, de par'că ești de piatră.

Victor: N'am voie. Nu-mi plac poveștile lor întinse.

Boierul: Vreau să te dedai pe aici, unde ai să trăești. Sunt în apropiere o mulțime de fete de măritat îți poți alege, pe care îți place. Numai te cam grăbește, să nu rămâi la urmă.

Victor: Las' nu le mai înșiră.

Boierul: Tot așa îmi zici de o jumătate de an. Trebuie, că ai tu ceva, ce nu vrei să-mi spui.

Victor: N'am chiar nimic. Îmi place numai să umblu mult la câmp și în plimbare pe Laita.

Boierul: Pentru ce ești mereu fără voie?

Victor: Mi-e firea mea așa. Pe mine un răsărit, ori apus de soare, o

o adiere de vânt, mă înduioșează îndată. Mi-a fost în totdeauna dor de ceva necunoscut.

Boierul: Fiindcă nu ieși deacasă. Dacă ai cercetă societatea, care ne așteaptă de atâta timp și cu atâta dor, te-ai schimba îndată. E natural, că acasă te urăști!

Victor: Cine ți-a spus, că mă urăsc?

Boierul: Văd eu. Numai celce să urește, stă atâta de vorbă cu lucrătorii. Ar trebui să-i mai încunjuri, căci prea se vor dedă cu tine. Te vei pomeni într'o zi, că vrei să le poruncești și nu vor ascultă. Omul prea bun, nu-i bun.

Victor: Vorba bună ți-o plinește slujitorul cu altă inimă, decât porunca aspră.

Boierul: Astea lasă-le în grija mea, le știu eu mai bine decât tine. Și mai e ceva, ce nu-mi place. Prea mult te văd vorbind cu fetele de curte și mai ales cu mocănița, pe care o ai adus.

Victor: Tată am tot auzit, că fețele frumoase se află la curți împărătești, dar acum văd, că ele cresc la umbra pădurilor tale.

Boierul: Rău destul dragul tatii, dacă tu numai cu atâta te-ai întors din străinătate. Închipue-ți ce-ar zice prietinii mei, dacă ar auzi! Tu trebuie să stai mai pe sus, căci tu ești boier?

Victor: Fac ce-mi place. N'am nici o grijă de lume.

Boierul: Nu-i destul cu atâta. Mai bine mi-ar părea, dacă o ai trimite odată acasă, mă bocește și așa toată ziua.

Scena III.

Un servitor (intrând). Stăpâne, moicanul iar a făcut una.

Victor: Ce-a făcut?

Servitorul: I-am spus, după cum mi-ați poruncit, să prindă caii la trăsura. El a prins doi înainte, doi îndărapt, a urcat în trăsura, bătând când pe unii, când pe ceialalți, fără ca trăsura să pornească din loc. Nu știu nebun e, sau mișel?

Boierul (ieșind turburat). Văd eu îndată!

Victor: Mă mir. S'a părut om de treabă, când l-am adus.

Servitorul: (misterios). N'am cotezat să Vă spun boierule, dar mă tem, că are ceva de gând. De o vreme încoace le face toate pe dos, ca se pară nebun. Trebuie, că se pregătește ceva.

Victor: Spui lucruri minunate.

Servitorul: Stăpâne, prea mult stă Marghioala de vorbă cu el.

Scena III.

Marghioala: (intrând). Iartă-l stăpâne, fie-ți milă de el!

Victor: Ce vrei tu fată, de cine vorbești?

Marghioala: De Gheorghe stăpâne! Vreau să-l lege la stâlp. Ii poate lui ajunge nenorocirea, în care se află.

Victor: Bine! (cătră servitor). Niculae, deslegați pe mocanul și-l lăsați slobod.

Servitorul: Dar ce va zice boieru ?

Victor: Fă, ce ți-am zis. (servitorul iese).

Victor: (apropiindu-se de Marghioala, care se ferește în jurul mesei). Va se zică, pusei capra păzitor peste varză. Și voi v'ați înțales, ca într'o bună zi, să o luați la sănătoasa, fără să-mi ziceți măcar rămas bun?

Marghioala: Unde vom fugi dinaintea ta stăpâne?

Victor: Sunt totuși prea bun eu! De era altul, nu te purtai tu, după cum o faci întotdeauna cu mine.

Marghioala: Mă iartă stăpâne! Tu ești bun, puternic și mare boier. Nu pot înțelege, ce poți tu vreă cu un vierme, ca mine? Ca în temniță mă ții aici, argații sunt tot în urma mea și nu mă lași, să mă întorc acasă la ai mei!

Victor: Ce te poate legă atâta de casă? Îți e doar mai bine la voi? Câte fete ar vreă să fie aici în locul tău! Pe tine te cruță toți, am dat poruncă, ca ușile să-ți fie deschise, nu te supără nime; eu umblu

cu tine, ca și cu o floare! Spune, pentru ce te bocești dar atâta după casă?

Marghioala: Tu nu înțelegi sufletul meu stăpâne! Nu știi, cum trăim noi acasă. La noi și frunza mă cunoaște și cântecul și raza de soare. Un praznic mare e anul la noi, anul de cap. În câmp răsună hotarul de cântecele noastre, duminicile strălucesc în podoba portului și frumseța jocului. Suntem săraci, dar avem o mare bogăție, pe care nu ni-o poate lua nime, niciodată.

Victor: Vino încoace lângă mine, vreau să-mi spui, dacă îți place de cineva la voi?

Marghioala: Cum mă întrebi tu lucruri de aceste, stăpâne?

Victor: Nu-mi mai zice: Stăpâne.

Marghioala: Dar cum să-ți zic?

Victor: Zi-mi altcum! Zi-mi Victor!

Marghioala: (nedumerită). Victor?

Victor: Da! Îți poruncesc! Mai vreau să te întreb, dacă ai văzut, cât sunt acum de bun cu tine?

Marghioala: Tu totdeauna mi-ai fost bun stăpân!

Victor: Dar acuma's și mai bun. Cu tine mai ales, Marghioalo! Cum de nu te-ai întrebat niciodată: Oare ce-i cu boierul cel tinăr, de s'a schimbat așa deodată?

Marghioala: Cine-s eu, ca să mă gândesc la tine, stăpâne?

Victor: O fată cuminte ca tine, putea ceti multe din purtarea mea.

Marghioala: Eu îmi am gândurile mele...

Victor: Putea-i ghici îndată... cât te iubesc de tare.

Marghioala: (rușinată): Nu-i șade bine unui boier, să vorbească astfel.

Victor: Închipue-ți, că nu-s boier, ci cutare fecior dela voi din sat.

Marghioala: Stăpâne, iar te joci cu suferințele mele! Ce ar zice boierul, să te audă astfel vorbind?

Victor: Nu te teme nimic. Vreau să-ți spun mai mult: Tu vei fi a mea, chiar nevasta mea. Vreau să ne cununăm pe lege.

Marghioala: (speriată). Să nu mai grăești astfel, stăpâne. Mă ucide boierul, să știe. Dar ce vrei, pentru Dumnezeu? Suntem de o seamă? Și îți este ertat, să te cobori până la mine? Trebuie să vezi, că nu mă potrivesc la strălucirea aceasta! Eu sunt pentru munții noștri din Corbi!

Victor: Bună-mea ca tine a fost, iar mama e fata popii Niculae.

Scena IV.

Boierul: (intrând). Nu tu ești chemat, să judeci pe buna și mamă-ta, iar pe țărăncuța aceasta să o trimiți acasă, altcum o trimit eu.

Marghioala: (ieșind). A auzit, ce mi-a spus. Acum e vai de zilele mele!

Victor: De ce o superi tată?

Boierul: Mâne să plece! (vreă să iasă).

Victor: Nici prin gând nu-mi trece, să o las.

Boierul: (intorcându-se). Așa vorbești tu cu mine?

Victor: Nu o las, fiindcă îmi place de ea.

Boierul: (speriat). Ce vorbești? Până trăesc eu, nu voi încuviința astfel de lucruri în casa mea, niciodată!

Victor: Ne e în sânge, tată! Și Dniata, și moșu...

Boierul: (aparte). M'am temut. Imi vine să mor!

Scena V.

Cei de mai înainte. Un servitor.

Servitorul: I-am alungat stăpâne.

Boierul: Și?

Servitorul: Până n'am pus mâna pe arme, nu s'a mișcat unul din loc.

Boierul: Ce mișei!

Servitorul: Țineau una, că pământul e al lor din moși, strămoși. Inzădar le-am spus, n'au voit să știe de nimic. Când apoi am lovit pe cel dintâiu, a tăbărit satul întreg asupra noastră. În luptă au rămas câțiva morți, alții sunt cu oasele zdrobite.

Boierul: Ne mai pomenit! Și ce-i cu argații mei?

Servitorul: Unul e mort și patru crâncen bătuți. Pe mine încă m'a ajuns o bătă. (își arată umărul).

Boierul: (șuerând). Să mergi înapoi și să-i pedepsiți! Unde-s ceialalți?

Servitorul: Au rămas în Corbi.

Victor: Ce s'a întâmplat? E vorbă de Corbi.

Boierul: Au cutezat să se ridice împotriva mea, și a slujilor mele. Așa ceva nu s'a mai pomenit. Ce vor zice celealalte sate, când vor auzi?

Victor: (agitat, cătră servitor). Ai zis, că sunt și morți?

Servitorul: Vre-o patru, între cari și tatăl fetei aceste dela noi.

Victor: (desperat). Cine?

Servitorul: Nu știu cum s'a întâmplat. . .

Victor: I-ai spus de întâmplare?

Servitorul: Nu!

Victor: Încă nu știe dar?

Servitorul: N'are de unde. Ceialalți sunt în Corbi, eu n'am vorbit cu nime!

Victor: Să nu cuteze să-i spună cineva.

Boierul: Ți-am zis de mult: Las'o să meargă acasă, altcum mă voi mai

trezi, că neamurile ei îmi cer în schimb pășunea, dar nu m'ai ascultat.

Victor: Sărmana copilă! Ce groaznică nenorocire! Tu ai poruncit argașilor, să facă cumplitul măcel?

Boierul: Eu? Cum să poruncesc eu așa ceva? Am zis numai, să nu-i mai sufere în pășune, căci e acum a mea.

Victor: De când?

Boierul: Nu e treaba ta. Ale mele lucruri eu le știu mai bine.

Victor: (plimbându-se). Grozav vârtej! Pe mine mă vor înghiți valurile mai întâiu.

Boierul: De ce valuri vorbești?

Victor: (agitat): Dacă nu o aduceam atunci, poate nu îndrăsneau nici ei! Așa vor fi crezut, că de dragul ei, vor afla mai multă milă aici! (hotărit) Dar nu se vor înșela! Le voi face eu dreptate! (vreă să meargă).

Boierul: (oprindu-l): Unde vrei să mergi?

Victor: Plec la Corbi. Vreau să îndrept, ce-au stricat argașii tăi.

Boierul: Nu te las, să te amesteci în trebile mele!

Victor: Nu mai sunt ale tale. E un păcat al meu, pe care vreau să-l ispășesc, dacă se mai poate. Și mai vreau ceva. Da, îți spun fără încunjur. Pe Marghioala sunt hotărit, să o iau de nevastă.

Boierul: (îngrozit). Ai înnebunit?

Victor: O iau, m'am hotărit... Și ce frumos era, dacă nu se amesteca fiorul acesta în visele mele de aur! (iese repede).

Boierul: (alergând în urma lui). Victore, dragul tatii, dar ce-i cu tine? Ce blăstăm pe mine, acum la bătrânețe! Am un singur fecior și nu m'ascultă nici acela! (se plimbă agitat). Nu-mi pot închipui, cum a putut ajunge la gândurile aceste! Când sunt atâtea fete de neam și de boier aici în jur de noi și el să se coboară în pulbere. O, ceas blăstămat, care ai adus pe fata această în casa mea, ca să-i strice capul băiatului (Se lasă într'un fotel și stă în nemișcare. În depărtare se aude cântecul secerătorilor, cari vin spre casă cu buzduganul. Cântecul răsună tot mai deslușit:

Dealul Mohului
Umbra snopului
Cine se umbrește?
Sora soarelui
Cu a vântului.
Ele se întrebară
Care sunt mai mari?
Sora Soarelui
Din graiu își grăiă:
Dar eu sunt mai mare
Căci frate — meu-i soare!
El când se pornește
Lumea o încălzește.
Sora vântului
Din graiu își grăiă
Ba eu sunt mai mare
Căci frate — meu-i vânt.
El când se pornește
Lumea o răcorește.

Când secerătorii au ajuns la poartă,
servitorul anunță:

Servitorul: Stăpâne, au sosit clăcașii! (iese).

Boierul: (ridicându-se). Vin! Altcum
ce mai pot zice? Ne e în sânge greșala.
Tata n'a ascultat de moșu, când s'a
însurat, eu n'am ascultat de tata,
feciorul face acum, ce-a învățat dela

noi. Așa se răsbună sângele la unii, dela tată la fiu (iese).

Scena VI.

Sala se umple de secerători, cari se prind de mâni, și încunjură masa din casă, cântând:

Stăpâne, Stăpâne
Gată cina bine
Căci cununa îți vine.
Cunună de flori
Cu secerători.
Tu stăpânul nost
Să fii sănătos!
Mulți ani să trăiești
Să ne stăpânești.

În cerc merge și boierul, prinzând de mână pe cel cu buzduganul. Clăcașii încunjură masa de trei ori, apoi se opresc. Boierul stând în fruntea mesei zice:

Boierul: Iubiții mei clăcași! Cu ajutorul lui Dumnezeu, am isprăvit cu secerarea. Cuvine-se, ca să prăznuim aceasta mare zi, pe care o așteptăm toți, cu atâta teamă și dor. Vă doresc și vouă vreme bună și sănătate dela Dumnezeu, ca să vă puteți aduna și voi holdițele voastre.

Oamenii: Trăiască boierul! Trăiască!

(Țigani cântă din vioară, iar servitorii aduc pe mese, la cari se așează secerătorii în frunte cu boierul).

Boierul (cătră vătav). Zi frumoasă am avut, a mișcat boarea tocmai la timp. A prins bine muncitorilor. Au și lucrat bine.

Vătavul: Bine, stăpâne! Vre-o doi s'au dus pe la amiazi, erau bolnavi și s'au rugat, să-i las.

Boierul: Ați clăit, ori au rămas snopii în picioare?

Vătavul: Tot e gata. Numai vreme să fie, ca să-l aducem uscat acasă.

Boierul: Bine v'ați purtat. Acum te îngrijește, ca oamenii să aibă de mâncare și beut. Să se bucure și ei cu noi împreună! (se pun cu toți la masă).

Scena VII.

Un servitor: Stăpâne au sosit doi lăutari străini. Zic, că după obiceiul din bătrâni, ar vrea să îți cânte cântecele lor la aceasta masă. Dacă aveți voie?...

Boierul: Voie n'am, dar să vină!
O zi ca aceasta trebuie prăznuită.
(Servitorul iese, Lateș și Maxim intră).

Scena VIII.

Lateș: Trăiți boieri Dvoastră. Slujiască-Vă sănătatea, cât piatra din munte, și norocul vă pască pân la sfârșitul zilelor. Niște bieți călători suntem, rătăciți pe aceste locuri...

Boierul: Bine, lăsați vorbele. Ați sosit tocmai la timp. Veți fi flămânzi? Să vă aducă ceva în grabă!

Lateș: Mâncarea la urmă. Un pic de vin însă ne direge glasul. (I-se dă un pahar). Să trăiască boierul. Trăiască și stăpânească. (Ceialalți se ridică în picioare și strigă: Trăiască. Lateș bate în strune și cântă)...

— Neghiniță neagră!
Mândrulițo dragă!
Vii tu după mine?
Și vom trăi bine.

— Decât după tine
Mai bine m'oi face
Mică păsărea
În codru oi sbură
Tot n'oi fi a ta.

— Fă-te mândr'o fă-te
Că și eu m'oi face
Frunza codrului
Raza soarelui
Voi căută, căută
Pe tin' te-oi află
Tot vei fi a mea.

— Vin' mândru' o vin'!
In codru cu min'
In codru cu flori
Cu privighitori.

Marghioala: (tresărind) Glasul ăsta mi-e cunoscut, l'am mai auzit undeva. (se apropie). Ah, el e, Toma! A cutezat să vină! Cunosc și cântarea, mi-a doinit-o de atâtea ori: Face-mă-voiu trestie și mă va află, pasere în codru și mă va căută, floare în luncă și mă va desluși! Tomo, tu nu m-ai părăsit! Acum e a mea lumea, a mea și a ta. Tu m-ai scăpat, a ta voiu fi, până voiu avea zile, (făcând semn). Da înțeleg, mă gat, merg, unde vei zice, numai de aici să ies. Ajută-ne Doamne acum! (iese).

Boierul: Dar, ia mai închinați din cele cupe lăutari, că minunat mai spuneți de pe strunele voastre fermecate. (beau).

Lateş: La cupa plină cu vin boiereşc, curg şi cântecele noastre mai dulci.

Boierul (strigând). Ei, fetelor, aduceţi ceva călătorilor, să mânânce. Daţi-le, ce le cere inima! Să ştie, că au fost într'o curte boierească.

Un servitor (întră speriat). Stăpâne, îţi ard jirezile. (Toţi se ridică şi ies grămadă pe uşă).

Boierul: M'au aprins câinii! Aştia-s cei din Corbi! Şi feciorul meu mă îndeamnă să fiu milostiv! (iese).

Scena IX.

Lateş: (venind înapoi, se uită în toate părţile. Dintr'o altă uşă răsare Marghioala).

Lateş (întinzându-i mâna): Marghioalo!

Marghioala (lipindu-se de el): Tomo! La ce m-ai lăsat să te aştept atât?

Lateş: Îţi voi spune după asta. La colţul grădinii ne aşteaptă caii. Vii?

Marghioala: Până la capătul lumii.

(Cortina).

Actul III.

O poienită mândră, încunjurată de dealuri acoperite cu o deasă pădure de stejar. În stânca din față, se zărește o peșteră, iar la gura ei, pe un morman mare de cenușe, spuzeie încă jarul. E o noapte senină. Mai mulți flăcăi dorm, alții stau în jurul focului.

Scena I.

Toma: Ce senin! Așa o noapte frumoasă de mult nu am avut!

Tănase: Pe noi soarele și lumina nu ne prea vede. Suntem ca bufnițele, umblăm când întunerecul e ca cerneala, și suflă crivățul de ne adună grămadă. Ne-a făcut maica în zodia asta și pace!

Codreanu: Adecă zodia ni-am făcut-o noi. Și tu ai fost fecior, ca ceialalți dela voi din sat! Și tu ai avut brațe de lucru, picioare de alergat; ai fost la horă în sat și la coasă în luncă! Și seara mergeai cu boii, ori la Safta la portiță! Ce vorbești așadară

de zodie fãrtate? Toți am fost unul ca altul. Un singur lucru ne-a lipsit — ăsta! (Arată spre trunte). Capul ne-a adus aici, unde numai cucul și buha se mai ascund, alătura de noi.

Tănase: Vorbe! De puteam, rămâneam noi bucuroși acasă, și azi cine ar fi ca noi, la plug, la horă, la porțița? Dar n'am avut încătrău! Ei, când îmi aduc aminte de clipele acelea, mi-se face sângele nod în gât. Să fii văzut câte au suferit oamenii noștri! Ne-au scos vitele din pășune, am tăcut. Ne-au alungat de pe râu, ca să nu mai pescuim, ne-au oprit dela pădure, și am fost muți, cum mut e pământul. Un singur scut mai aveam — pe Dumnezeu din cer. Pusu-ne-am cu toții pe posturi și rugăciuni și popa cel bătrân — Dumnezeu să îl ierte — cetia slova sfântă din cărțile lui. Și acum mă cutremur, când îmi aduc aminte de glasul lui dulce: »La tine Doamne e scăparea poporului Tău«...

Toma: Pare-că îmi spui povestea mea.

Tănase: Le-am fi uitat toate, dacă am fi avut baremi după aceea pace! Dar într'o zi au tăbărit asupra noastră argații boerului, și-au pătruns prin casele noastre. Și când am văzut apoi cum târăsc pe Ana pe uliți, cum rânjesc la țipetele ei.. Ah! fratele meu, numai plăcerea asta am avut-o și eu în viață. Ca snopii cădeau argații sub loviturile toporului meu.

Toma: La ce mai trezești amintirile dureroase ale trecutului? Fiecare își are povestea lui! Nu avem noi duh, ca să fim haiduci. Suntem jertfe numai, ce le-au adus oamenii pentru pacea lor. Vezi, pe urma noastră ies acum iarăși pluguri din curți și oamenii au pășuni și lemne în pădure. E horă și cântec în sat, iar în fața noastră se ridică furcile.

Codreanu: Vrei să zici, că cei nevoiași pot trăi, când stăpânii mai știu și de frică?

Toma: De bunăseamă. Dar nici-odată nu știi pentru cine aduci o jertfă. Ies pluguri din curți și oamenii-s

veseli, dar nu ai mei. Aceia sărmanii se osândesc și azi prin temnițele umede, iar alții dorm de mult sub glia dulce, pentru faptele mele. Ce bine era, dacă îmi stâmpăram atunci sângele aprins de mânie și duhul răsbunării! Așa, nu știi, când vor pune mâna pe mine.

Codreanu: Până atunci mai este fârtate! Iși vor lăsa destui oasele în codru, până vor putea pune mâna pe mine. Viu de bunăseama nu mă vor prinde, iar când voi fi mort, facă cu mine ce-or vreă.

Toma: Nu știe nime, când ne va suna și ceasul acela. Câte odată așa-s de sătul de vieața de noapte! Ș'apoi înzădar vreți și voi se vă ascundeți: Ne paște pe toți dorul de sat!

Codreanu: Dar ce-i cu voi? Ce vă jeluți, ca niște babe? La ce a-ți venit în codru, dacă mereu vă roade dorul de sat? Ii voi spune și lui Lateș, că sunt sătul de dragostile lui! De astă toamnă ajungă-i! Ne poartă prin toate primejdiile pentru fata aceea din nu știi care sat, și habar nu mai

are de noi. M'ar fi prins mirarea, dacă nu ați fi început să vă tânguți acum și voi!

Scena II.

Andreiu: (Vine speriat). Unde-i Lateș? (se ridică repede cu toții).

Codreanu: Ne întrebi pe noi? Par'că ați fost laolaltă!

Andreiu: Iute feciori, pân'ce nu-i târziu! Trebuie să-l scăpăm. Sus călare cu toții și porniți repede după mine (vrea să iasă).

Codreanu: (oprint pe Andreiu Cătră feciori). Puneți șeaua pe cai! (feciorii ies). Știut-am eu, că perirea ne vine din femeie! Toți haiducii așa s'au prăpădit! Imi vine să-mi blastăm ceasul, când i-o am arătat lui Lateș! Dar ce vi s'a întâmplat?

Andreiu: Acum nu avem timp.

Ianăș: Numai pân' ce înșală caii!

Andreiu: Am mers la Curte, după-cum ne-a fost vorba cu Lateș. Căpitanul ne-a zis: Feciori, pe Marghioala o scăpăm, ori murim cu toții. Amin, am răspuns noi și ne-am ascuns în crângul de deasupra Curții. Lateș cu Maxin

au plecat, ca lăutari, cu clăcașii boierului înlăuntru, eu până atunci am ales calul cel mai bun din stava boierului, și l'am legat de o tufă lângă mine. Îți poți inchipui, ce au fost clipele acele pentru noi! Când s'a înnoptat, ne-am scoborit frumușel de vale, și la un semn dat, am fost lângă jirezile boierului, pe cari într'o clipă le-am aprins.

Codreanu: Ah, că nu am fost și eu acolo!

Andreiu: Stăteam acum lângă zidul dela grădina boierului și așteptam cu pistolul în mână semnul de dincolo. Acolo era o învălmășală, un strigăt și o alergare fără cap. Flacăra se ridicase până la cer, iar lumina bătea cât vezi cu ochii, pe câmpia deschisă. Am socotit bine. În spaima cea dintâiu boierul și-a uitat de toate.

Codreanu: Ce bine era, să mă fiți luat și pe mine cu voi!

Andreiu: Deodată aud de dincolo: Acî ești Andreiu? Pe zid se ivește Marghioala și se aruncă în brațele mele. Intr'o clipă sări și Lateș dincoace, apoi am luat-o călări, peste câmp cătră codru. Boierul, a simțit

cursa, căci n'am eșit bine din bătaia glonțului și în urma noastră sburau argații pe caii lui ușori. Răslățiți-vă! a zis atunci Lateș și am pornit care încătrău. Iți voi mai spune în drum, acum să mergem!

Codreanu: V'am spus eu, că din asta ne vine perirea.

Andrei: Las' nu le mai spune, ci adăți aminte de jurământul nost, de Lateș. El nu lasă fata, mai bine moare. E tinăr și bun și îi place tare de ea. Prea mândru flăcău a fost el acasă și prea mult a suferit! Vino! (pornește).

Tănase: (întrând). Vine Căpitanul (ies toți).

Scena II.

Lateș: Am sosit.

Marghioala: De dragul meu nu sta! Ne pot prinde în toată clipa!

Lateș: Aici nu ne temem.

Marghioala: N'ai văzut, câți erau și cum alergau după noi? Ah! de puneau mâna pe noi, Dumnezeule! Să

mergem Tomo! Ne vor mai învinui, că noi am aprins și jirezile din grădină!

Lateș: Nu te teme de nimic, până aici n'a cutezat să pătrundă încă om. Suntem în codru și aici eu sunt împărat.

Marghioala: Tu glumești și eu mă tem și de frunza, ce zuruie. Unde vom petrece noaptea aceasta îngrozitoare?

Lateș: Aici. Am pregătit toate înainte. Tu te vei culca colea pe pat de mușchi, pe pajiștea cea mai verde și cea mai înflorată, din câte sunt pe pământ. Eu voi veghia, ca nici pasărea să nu treacă în sbor pe aici, nici frunza să nu te treziască, căci casa ta de azi încolo e codrul. Inchipuieți, că suntem acum la voi, în munții vostri mândrii!

Marghioala: Tu nu șezi acasă la ai vostri? Ești pădurar aici?

Lateș: Nu. Dar îmi place codru. De când l'am îndrăgit, mi-a trecut dorul de casă.

Marghioala: Și ce faci aici?

Lateș: Trăiesc. Dela sat mi-am luat rămas bun, căci firea m'a în-

demnat spre hățaș, unde aud privighitoarea, unde zuruie frunza și gem adâncurile. De aceea îți ziceam mereu când veniam pela voi: Vino Marghioalo în satul meu, și fi tu acolo mândria codrilor fără hotar. Acum ești în satul meu, a mea.

Marghioala: Dar ce vom face noi în pustietatea aceasta?

Luteș: Ce vom face? Ne vom iubi. Tu vei fi nevasta mea. Vom trăi aici în desiş, ca două păsărele. Nime nu ne știe, nu ne cunoaște. Codrul ne cântă, frunza ne adoarme, raza ne desmiardă.

Marghioala: Știu și eu povestea. Dar ce vom face o vieață întreagă aici?

Luteș: Lasă-le toate în grija mea. Adă-ți aminte, că jos la șes, umblă argații Curții după tine și satele te caută.

Marghioala: Mergem în satul tău, acasă la ai voștri, acolo nu mă cunoaște nime. Sunt și eu o fată dintr'alt sat, ca alte multe, câte mai sunt.

Lateș: (aparte). Doamne, dar cum să-i spun, cine sunt ?

Marghioala: Să plecăm, până ce nu ne ocolesc. Și nu mi-ai spus, cine sunt oamenii, cu cari am venit și unde-s?

Lateș: Sunt oamenii mei. Rudenii, frați cum vrei să le zici. Vor fi pe aici pe undeva, aproape.

Marghioala: Vom trece mai întâiu pela noi. Vom trezi pe mama, vom chema pe tata și le vom spune toate, toate. Le voi spune de suferințele mele și le voi vorbi de tine, Tomo. Le voi zice să nu mai plângă și să nu se teamă. Unde merg, nu mă cunoaște nime. Vreau să le treacă supărarea, să rîdă și să fie veseli. Și mama să se uite cu drag la tine, căci tu ești bărbatul pușorului ei, și tata să fie mândru de tine, Tomo.

Lateș: (aparte). Nu știe nimic de ai lor! Ce-am făcut Doamne!

Marghioala: (uitându-se cu drag la el). Așa-i că mergem? Așa-i?

Lateș: (prinzându-o de mijloc). Ce te îngrijești, de ceace n'ai să te temi? Cât am așteptat eu clipa aceasta,

să fiu singur cu tine Marghioalo, să te pot stringe la piept, să te sărut (vreă să o sărute).

Marghioala: (se sbate). Până va fi legea!

Lateș: Atâta dor ți-am dus, cum spune nu se poate.

Marghioala: Eu număram zilele jelind, și tu nu mai veniai.

Lateș: Ca pe jar așteptam prilejul să vină.

Marghioala: Am știut eu, că nu mă vei uita.

Lateș: Te iubesc mai mult, decât vieața. Și tu? Niciodată nu mi-ai spus-o!

Marghioala: Fetele nu vorbesc de dragoste. Celce are ochi, vede el și așa.

Lateș: (o sărută). Iți iau un semn, că vei fi a mea.

Marghioala: (ferindu-se). Mă faci, să-mi pară rău, că am venit.

Lateș: Dacă te iubesc atâta!

Marghioala: Numai când ne vom cununa! Nu vreau să mă rușinez de măicuța, când mă va întreba.

Lateș: Fac, ce zici.

Marghioala: Vreau să mă culc, sunt moartă de oboseală.

Lateș: Imi dai un sărut la despărțire?

Marghioala: Mâne!

Lateș: (strigând). Andrei! (Andrieu apare). Sunt gata toate?

Andrei: Gata.

Marghioala: Mă duc (iese).

Scena III.

Lateș (singur). Ce-am făcut Doamne, ce-am făcut? Nici numele nu mi-l știe, nici cine sunt! Când va auzi, mă blastă mă! Și totuș nu este altă scăpare pentru ea, decât aici, alăturea de mine. Unde va merge și cine o va ocroti? Tatăl ei e mort, ceilalți imprăștiați la cele patru vânturi, în urma ei mânia boierului. . .

Dragostea încă își are hotarele ei în lumea aceasta! D'apoi încă a unei fete ca ea? Hei, că celce trăește

din întunerec ca mine, nu mai are drept la raza de soare. (stă cufundat în gânduri).

Codreanu: (venind). Căpitane, tu nu dormi? Nu ești obosit după cele pe-trecute?

Lateș (tresărind). Nu. Aș dormi și nu mă lasă gândurile.

Codreanu: Tu ți-le-ai făcut.

Lateș: Tu tot cel vechiu, cu gândul rece și inima de ghiată.

Codreanu: Pân' ce ai fost și tu ca mine, eră mai bine. Dar acum de mult nu mai ești cu sufletul și gândul la loc. Va trebui să te întrebăm, dacă vrei să fi și pe mai departe al nostru, viteaz și crud și răsbunător, ori ne despărțim.

Lateș: Voi face ce-mi vei zice tu, căci tu și până acum din multe m-ai scăpat. Dacă ar rămânea Marghioala aici, îți jur, că voi fi iarăș tovarășul vostru nedespărțit.

Codreanu: Adecă tu o ai adus, fără să o întrebă dacă, rămâne?

Lateș: Știi bine, cât am suferit de astă iarnă! De câte ori o puteam

scăpă din curtea boierului! Dar îmi zicea atunci un glas tainic: Ce vrei tu? Nu înțalegi, că fuge, când îi vei spune cine ești? Și dacă nu eră bătălia din Corbi și nu rămâneă acum singură pe lume într'o asemenea soarte, cum e a mea, a ta și a celorlalți, nu mă încumetam să o aduc cu mine, niciodată.

Codreanu: Ți-am zis, să stai pe loc.

Lateș: Mi-ai zis, dar eu am ajuns să fiu tovarășul vostru în cea mai frumoasă vrâstă. Nici dragostea n'am avut timp, să o cunosc cum se cade.

Codreanu: Ai știut bine, că noi nu mai trăim de dragul dorului de fată mare! Ori crezi, că mai este vre-o fată cum se cade pe lumea aceasta, care să-și lege capul de tine? Rupt din soare să fii și când va auzi cine ești, fuge îngrozită de tine și-și blastămă ceasul, în care te-a văzut.

Lateș: Nu m'am gândit la aceasta. Am fost ca fluturul, care sboară de dragul luminei? Eram fericit, că în lume mai este cineva, care să uită cu drag la mine.

Codreanu: Și ce vrei să faci acum?

Lateș: Nu știu. Ea nici numele nu mi-l știe, nici cine sunt. Tu trebuie să-i spui. Tu știi vorbi, ca un părinte, cu ea. Nici de moartea tatălui său nu știe, nici de ceialalți. Mi-e groază și când mă gândesc! Înțelegi, că azi mă leagă de ea și aceleaș, suferințe!

Codrean: Și dacă nu va rămâne?

Lateș: Atunci. . . .

Codreanu: Bine. Mergi și te odihnește, voi isprăvi eu. (Lateș iese).

Scena IV.

Se creapă de ziua. Din depărtări străbate un potolit cântec de fluer. Codreanu se razimă de-o stâncă și stă gânditor.

Tănase: (venind de pe o cărare, se oprește lângă Codreanu). Par'că nu îți mai vine inima la loc cumetre? Cum spusai, începem să ne urim de moarte aici.

Codreanu: Firește, când oamenii sunt babe ca tine, ușor ne urim.

Tănase: Vorba e, că suntem acum, ca cel ce trage de moarte. Deabiă apucăm să ne dăm sufletul.

Codreanu: Să nu uiți, că jos ghilțul ne așteaptă.

Tănase: Bine ziseși tu cumetre. Acum văd și eu! Fata aceea ne dă de cap. Stăm pentru ea în picioare cu toții și grijim, să nu treacă nici pasărea peste codru. M'am săturat de toată vieța aceasta ticăloasă.

Codreanu: (Arătând cuțitul dela brâu). Este leac și pentru asta. Altcum ai face bine, dacă ai rămâneà la locul tău, nu cumva să ajungi în judecată. (Tănase se depărtează repede).

Codreanu: (Se plimbă). Nu mai e glumă. Ne urim de codru, ne urim unul de altul, ne urim de vieță. Suntem nevoiți să ținem sufletul în oameni cu arma. Și de vină e tot fata aceasta. Ceva trebuie să facem! Sau rămâne aici, sau Lateș și-o scoate din minte! Ne trebuiesc oameni noi, curaj nou și altă fire. (Se așază lângă un buștean. În depărtare se aude cântecul de fluer de mai înainte).

Scena V.

Marghioala: (Fricoasă, uitându-se împrejur). Bine, că s'a făcut ziuă, căci de groaza întunecului n'am putut adormi de loc. Mi-a trecut de abia somnul peste ochi, de frica nopții și de teama celor cari ne alungau dornici de mânie și răsbunare. Brrr! Mi-e și frică să mă gândesc! De ne prindeau, nu mai vedeam soarele răsărind! Dar oare unde pot fi ai mei? Va dormi și Toma, căci mare lucru a cutezat pentru mine! (apropiându-se de Codreanu). Par' că aici e unul!

Codreanu: (trezindu-se). Te-ai și sculat? Putut-ai dormi în loc strein și nu ți-a fost frig în pădure?

Marghioala: D-ta ești aici? Când ai venit?

Codreanu: Ce întrebare! În grabă nici nu ți-aș putea spune.

Marghioala: Unde-i Toma?

Codreanu: Care Tomă?

Marghioala: D'apoi Toma!

Codreanu: Ei, îmi uitasem. A mers să se culce.

Marghioala: Nu-l trezi încă! Va fi prea de vreme să pornim! Până atunci, mai povestim. Abia apuc, să ies din întunecimea aceasta! Acasă nici în curte nu cutezam ieși, când însără.

Codreanu: Cu multe se dedă omul în vieață.

Marghioala: Mergi și Dta cu noi! Nu mi-ai spus cum să-ți zic?

Codreanu: Zi-mi Codreanu, așa mă chiamă.

Marghioala: Hm, ce nume!

Codreanu: Nu-ți place?

Marghioala: Voiam să zic, că te chiamă, ca pe haiducul de care vorbesc și copiii pe sate.

Codreanu: Numele și oamenii se potrivesc de multe ori.

Marghioala: Și e departe până la Toma acasă?

Codreanu: La care Tomă?

Marghioala: Iar mă întrebi?

Codreanu: Ei uitasem, vrei să zici de Lateș? D'apoi până 'n satul lui nu-i departe de loc.

Marghioala: De ce Lateș vorbești Dta?

Codreanu: De celce vorbești și tu. O vorbă ca o sută, așa nu ne înțelegem. Pe Toma al tău îl chiamă și Toma și Lateș.

Marghioala: Maică sfântă, dar unde-s eu?

Codreanu: Nu te teme nimic, ești în locul cel mai bun de pe fața pământului!

Marghioala: Între haiduci!?

Codreanu: Așa ne zic oamenii, dar nu hoți suntem, neci ucigași, ci niște nenorociți ca tine. În sat am trăit și noi. Coasa și plugul ne-au fost armele, cântecul și jocul desfătarea. Într'o zi coboritu-s'a asupra noastră mânia cerului și precum împrăstie uliul porumbii, am fost risipiți și noi.

Marghioala: Ursita blăstămată! Și cum mi-lea spus toate înainte vecina în seara aceea: »Vei fi mireasa unui căpitan de hoți«. (plânge).

Codreanu: Las nu mai plânge draga mea, căci lacrămile nu-ți mai

ajută. Să fi fecior, ți-ar părea bine, de adăpostul, ce-l ai acum.

Marghioala: Nu v'a fost jale de mine, să mă amăgiți astfel?

Codreanu: De jalea ta a răsunat de multeori codrul, de când a înverzit. În ăst an n'am mai cunoscut pe mândrul nostru căpitan din codrul anului trecut. I-ai dus sufletul și liniștea cu tine în curtea boierului.

Marghioala: Ce v'a păsat vouă de mine, când n'am fost de seama voastră?

Codreanu: Un fecior ca el a îndrăgit o mândră fată ca tine. Lângă tine uitase, că nu mai are loc între oameni! Visă iarăși de zile senine și dulci, din cari nenorocul l-a smuls prea din vreme. Gingaș a fost în dragostea lui, ca mirosul unei flori de primăvară.

Marghioala: (suspînând). Știu, știu!

Codreanu: Iți poți închipui, că dacă ceice s'au strâns în jurul lui, au fost cei mai aleși flăcăi ai satului, cine a fost el acasă la ai săi! Căci nu aduce nime jertfă, din ceeace are mai rău.

Marghioala: De aceea nu-mi spuneà cine e!

Codreanu: Nu, căci te iubià cu mult mai adânc, decât să te sparie cu numele său. Rămâi aici! Altă scăpare nu mai ai pe lume. Fii nevasta fericită alui Lateș. El e împărat, tu ești împărăteasă și noi slugile voastre cele mai credincioase.

Marghioala: Mai bine mor, decât să duc o vieață, ca a voastră.

Codreanu: Și unde vrei să mergi?

Marghioala: Acasă la noi.....

Codreanu: La voi? Și tu nu știi?

Marghioala: (Speriată). Ce vrei să zici? Ce s'a întâmplat? Dumnezeuule!

Codreanu: (Aparte) Vai de sufletul ei. (Tare). Nu s'a întâmplat nimic. Am zis numai așa.

Marghioala: (Aparte) Cum îmi bate inima! Nu e cu puțință! Ei nu sunt de vină. Mă pedepsească pe mine, dar nu pe ei! (tare): Să mă scoateți de aici și să mă trimiteți acasă. Mi-e urît de voi și mi-e urît de el! (plângând). Cel puțin să mor acasă cu cinste. Să simt pe mama la căpătâiu, fetele să-mi

vină cu zorile și cu năfrămi de mătasă să mă ducă la groapă feciorii.

Lateș: (Apare). Marghioalo! Nu plânge! Am crezut, că fac bine ce-am făcut.

Marghioala: De ce m'ai amăgit așa grozav Tomo?

Lateș: Văd acum, că o vieață ca a noastră e prea aspră pentru o floare gingașă ca tine. Vom merge unde vei porunci și eu te voiu apăra oriunde cu vieața mea, (cătră Codreanu:) Înșală doi cai.

Codreanu: Adecă trei.

Lateș: Cum vrei.

Codreanu: Sunt gata.

(Cortina).

Actul IV.

Satul Corbi, Duminecă după avecernie. Din cârciuma de peste uliță se aud cântece de vioară și chiuituri de joc. Oamenii se grăbesc pe uliță spre casă. Se arată o seară frumoasă.

Scena I.

Judele: (De vorbă cu câțiva oameni).
Pe cum v'am spus, sunt toate bune. După cele ce s'au întâmplat m'am temut, că va fi rău de noi, dar Dumnezeu le-a întors spre bine.

Gazda: Spre bine? Ce spui? Ar fi mare minune.

Judele: Îmi bătea inima tare, când m'a chemat boierul înlăuntru. Vă puteți închipui, ce năcăjit e și boierul. Feciorul i-s'a dus și nu-i poate da de urmă. Îi e teamă să nu-l fi omorât cineva, ori să fi luat lumea 'n cap.

Mai mulți: Iși au și boierii năcazurile lor!

Judele: Când colo, mă primește cu o față senină. Mă pune lângă el să șed, ceeace nu a mai făcut cu nime — o fată aduce vin, și a vorbit boierul cum vorbesc eu cu voi.

Oamenii: Mare lucru!

Judele: Ce mai faceți? Ce mai e nou pe la D-Voastră? Cum vă sunt bucatele? Așa precum vorbim noi, când suntem cu toții. De abia într'un târziu i-am putut spune de rugămintea oamenilor, de Prigoană.

Gazda: Și ... ce-a zis?

Judele: Priviam la el așa de rugător că îmi venia să plâng: Nu ne pedepsi Măria-Ta. Stau eu bun pentru oameni. Vom fi ascultători și vom face tot ce ne vei porunci.

Gazda: Săracii de noi!

Judele: A tăcut și nu mi-a răspuns o bucată de vreme nimic. Apoi s'a întors deodată spre mine și a zis răstit: Știi, că Lateș a cutezat să vină chiar în casă la mine?

Oamenii: Mare îndrăzneală!

Judele: Ce cunoștință aveți voi cu el? — Cu mine se învârtia lumea.

Vedeam că boierul e în credința, că noi suntem tovarăși cu hoții și are de gând să ne pedepsească mai aspru, ca până aici. Voiam să răspund ceva, dar boierul nu mă lăsă, ci se însenină iarăș la față și zise: Vă dau tot. Pășunea, pădurea a voastră a fost, vouă vă rămână pe vecii vecilor. Vă fac scrisoare, ca să o aveți pe toate timpurile.

Oamenii: Curată minune!

Judele: Dară, aștept, dela voi — a zis uitându-se crunt la mine — să fiți oameni de omenie și nu hoți. — Mă iertați stăpâne, sunt gata să îmi dau capul, dacă va fi știut cineva de Lateș...: Las numai, a răspuns boierul, — gândești că nu știu, cum mișelul acesta venia dumineca la voi și juca în horă? Acolo a cunoscut și pe fata lui Ilie.

Oamenii: Toate le știe. Mișca nu ne putem.

Judele: Treacă toate, a zis în urmă. Dar să știți, că de voi auzi, că adăpostiți pe la voi pe Lateș, ori

pe oamenii lui, și nu mi-l aduceți viu ori mort înainte, voi fi cu voi fără milă. Apoi mi-a arătat ușa și nici să răsufli nu m-a lăsat. Acum grijiți, ce străini umblă prin sat! Și cum zăriți pe care-va dintr'ai lui Ilie, ori pe Marghioala, numai decât să-mi dați de știre. (Ies.)

Scena II.

Feciori, fete, vin dela joc spre casă.

Iovuța: Bine, că a scăpat sărmana. Ce va fi fost atâta vreme de sufletul ei!

Ileana: Bine va fi fost. Boierul știu, că nu a dus-o, să o țină rău acolo.

Iovuța: Mi-ar plăcea să te ducă și pe tine numai o lună, dacă i-a fost așa de bine. Dar așa sunteți voi toate. Până ce a fost aici, nu mai încăpeați de ea, pentrucă a fost mai frumoasă, decât voi toate.

Un fecior: Iar vorbiți de Marghioala? N'ați auzit, ce s'a spus azi înaintea bisericii? Ori vreați să ajungeți careva pe urma ei?

Un altul: Pe astea cine le-ar ținea în curte?

Un al treilea: Lăsați poveștile și haideți spre casă. A fost destul, cât e ziua de lungă.

(Feciorii se prind pe după cap și pornesc cântând:

Dorule tu știi ce știi
De tot la inimă vii.
Dorule tu faci ce faci
De tot la inimă tragi. Lui, lui, lui...

Fetele merg tăcute după ei. Cântarea se aude tot mai încet, pânăce se pierde în depărtare.

Scena III.

(Mărghioala cu mătușă-sa.)

Mărghioala (imboldorită bine): Mătușă dragă, mi-se rupe inima. Tu nu știi ce bine e acasă, după atâtea zile amare. Par'că am ieșit din groapă la lumina soarelui.

Mătușa (șoptind): Numai nu grăi prea tare și vino pe aici, ca să putem intra în vre-o curte, când ne-am întâlni cu cineva.

Marghioala: Cum te uită toți! Din depărtare credeam, că adâncă jale va fi în urma mea, și ce veselie, ce podoabă e pretutindenea!

Mătușa: Stăi mai încet. Nici nu s'a întunecat bine. Ne vede cineva.

Marghioala: Cât dor v'am dus eu de o jumătate de an! Să văd pe mama, pe tata și pe toți ai noștri! Să cinăm împreună, să dorm acasă la noi, să mă văd iar la largul, sub ceriul acesta albastru și prin codrii noștri fără margini!

Mătușa (aparte): Sărmana copilă! Cum n'am puterea să-i spun!

Marghioala: Ție-ți e teamă mătușă. Crezi că m'or prinde? Mie nu-mi e frică. Dacă vrei, mă duc singură mai departe, tu vii și așa prea încet (vrea să meargă.)

Mătușa (aparte): Ce să știu face Doamne? (tare). Dar stăi tu Marghioală, căci nu știi unde mergi (o prinde de mână.)

Marghioala (plângând): Lasă-mă mătușă, să merg. Nu înțeleg, de ce mă tot opăcești! (se aude cineva venind)

Mătușa: Vino iute încoace! (se refugiază sub o poartă.)

Scena IV.

Nașcu cu Ileana.

Nașcu: Te petrec pân' la portiță.

Ileana: Ba vii în casă! I'am spus mamei, că vii.

Nașcu: Ț-am zis, să nu spui încă.

Ileana: Dacă mi-ar fi dat mama pace! Dar m'a tot întreat, că tu ce-ai vorbit cu mine și să te chem la noi. Am crezut și eu: Ce să mai ascundem, când noi suntem înțeleși? Lumea ne vede tot laolaltă — și bine știi, cât îmi place de tine.

Nașcu (prinzându-o de mijloc.): Și tu Ileano nu știi?

Ileana: Ba știu Nașcule. Numai nu mi-a fost tocmai inima la loc. De jalea ei umblai odată ca nebun. Imi era milă de tine. La șezătoare n'ai mai venit, la joc nu te-ai mai arătat...

Nașcu: Spunându-ți drept — mi-a fost milă tare de ea.

Ileana: În sfârșit cei dragi tot se găsesc ei în lumea aceasta.

Nașcu: Cum ne-am aflat și noi
Vorba e: Eu te iubesc, tu mă iubești...

Ileana: Adevărat.

Nașcu: Și dacă nu ne stă nime
împotrivă, în dulcele de toamnă ne
cununăm.

Ileana: Și tu vei fi bărbatul meu tot?

Nașcu: Tot.

Ileana: Și nu te vei mai gândi
la alta?

Nașcu: Nu.

Ileana: Nici la... Marghioala.

Nașcu: La nime, nime.

Ileana: Ți spun ceva la ureche:
Mi-e drag tare de tine! (trec.)

Scena V.

Marghioala și Mătușa.

Marghioala: Auzit-ai pe Nașcu,
ce vorbea cu Ileana?

Mătușa: Treaba lor! Știu, că
ție nu ți-a stat capul la el.

Marghioala: Nu, dar cum se
schimbă oamenii de iute! Hai mătușă,
să mergem îngrabă. Nu vreau să mai
văd pe nime, nici să știu de nimic.
Imi vine să plâng tare și vreau să
plâng acasă. (vrea să plece.)

Mătuşa (aparte): Ce să fac Doamne! (O prinde) Stai tu copilă, că-ți pui capul.

Marghioala: Las' să mi-l pun. Ce am făcut, ca să mă ascund dinaintea oamenilor?

Mătuşa: Ce copilă ești! În toată clipa te pot prinde, căci așa a poruncit boierul. Și boierul ne ține pe toți, ca și noi să-l slugim cu credință.

Marghioala: Și ce-a zis tata? Și-ar lăsa el fata, să i-o ducă cu puterea din casă?

Mătuşa: Nu, draga mea, el nu te mai lasă de mult.

Marghioala: S'au vă e rușine de mine, mătușă? Nu trebuie să vă fie, căci m'a ferit Dumnezeu de păcat și tot aceea sunt, care am plecat de acasă.

Mătuşa: Știu draga mea. Te cunosc de mult.

Marghioala: De ce mă oprești deci și nu mă lași să merg, când știi bine calea! (pleacă.)

Mătuşa (se acață de ea): Nu vreau să te las.

Marghioala: Lasă-mă, că strig, (strigând) strig.

Mătuşa (astupându-i gura): Dar taci nenorocito! (Se aud glasuri, mătuşa dispare.)

Scena VI.

Naşcu: Pe aici am auzit strigătul. Trebuie, că a fost o femeie, (strigând). Cari sunteţi? (Uitându-se împrejur, observă pe Marghioala). Tu eşti Ilino? Care eşti, de te-ai învălit așa, și nu răspunzi? (o prinde de mână). Vino încoace la lumină, să te văd. (O duce la fereastra crişmei în lumină). Ah? (Se dă doi paşi înapoi). Marghioala! Tu eşti Marghioalo? Aici în sat! Ai cutezat?

Marghioala: Dece să nu cutez? Am omorît pe cineva? Ori am făcut vre-un rău, ca să mă ascund dinaintea oamenilor?

Naşcu: (lăsându-o de mână). Ba nu Marghioalo! nu! Mai mult ai făcut tu. Mai mult. Nimic n'ai făcut și eşti ca cel mai mare făcător de rele. Du-te încătrău vezi cu ochii, Marghioalo, dute!

Marghioala: Tu îmi zici astea Nașcule? Tu? Nu-ți mai aduci aminte de nimica.

Nașcu: Mare preț a pus pe tine boierul!

Marghioala: Și tu? Ce ai zis tu la acel preț Nașcule? Așa de iute ai uitat de zilele, pe cari le-am petrecut împreună? Nu știi, cum mă desmerdați odată, cum îmi spuneai de dragoste, de clipele fericite, pe cari le visai înainte în căsătoria noastră?

Nașcu: (emoționat). Știu, știu! Zile fericite au fost acele, zile de aur!

Marghioala: Și vezi, atunci eu eram îndărătnică, căci eram copilă și nu cunoșteam lumea, neci vieța. Nu știam să prețuiesc un bărbat ca tine Nașcule! A trebuit să mă cerceteze Dnul cu mânia lui, ca să văd și să sufăr cum nu-ți poți închipui. Azi m'am re-renăscut din suferințe. Să-mi vezi tu inima, sufletul acum! (Intinzându-i mâna). Nașcule! Vino să fim împreună fericiți. Fii tu bărbatul viselor, alinătorul suferințelor mele! Fii tu bărbatul meu! Să am zece vieți, toate ție ți-le dau.

Nașcu: (rezignat). E prea târziu!

Marghioala: Te temi și tu de boierul? Nu e codrul ăsta destul de des și brațul tău destul de tare? Îți jur, că n'am făcut nimic, să mă tem, ori să mă rușinez.

Nașcu: Prea târziu Marghioală!

Marghioala: Altcum iartă-mi slăbiciunea aceasta! Am fost în poartă pânice ați trecut cu Ileana pe lângă mine, mire și mireasă. Eu nu mai am drept, să mă amestec între voi. Tu te du, că te așteaptă, eu îmi văd de ale mele (vrea să meargă).

Nașcu: Stai, unde vrei să mergi?

Marghioala: Mă duc acasă la noi. Ce-ți pasă ție?

Nașcu: Unde, la voi?

Marghioala: Auzi, ce întrebare! Și noi avem casă pe lume, har Domnului!

Nașcu: Și tu, nu știi nimica?

Marghioala: (speriată). Ce să știu?

Nașcu: Auleo! Vai de sufletul tău Marghioalo! (dispare).

Marghioala: (singură). Ce să fie? Ce-a vrut să zică? (se uită împrejur

strigă). Mătușă, mătușă! (speriată). Și tu mai părăsit dragă mătușă? (desperată). Dar unde sunt eu Dumnezeule? Unde-s oamenii, cari își puneau odată sufletul pentru mine? Fug cu toții, mă încunjură și se ascund! Vezi Marghioalo, cum sunt oamenii? Cum te poți răzima pe ei! (hotărîtă) Acum numai acasă să-i aflu bine și sănătoși pe toți! Imi tremură inima înainte. Oare ce va fi acasă și cum va fi? Mai cunoaște-mă cănele? Ei, că întunerec mai e, de nu văd casa noastră în vale! Nici în grădină nu va fi îngrijit nime straturile de flori și porumbii încă de mult se vor fi răslățit, împrăștiați de ulii, la cele patru vânturi. Mama sărmana, va fi avut alte gânduri, grele gânduri. Și tata par'căl văd cum va fi cioplit toată ziulica, fără să zică o vorbă, căci va fi fost tot cu sufletul la curtea boierească, la mine. Acuma încet numai Marghioalo, să nu te simtă nici cănele! Să intri repede pe ușă! Pe când ei vor cina, ori își vor povesti aceleași povești, de o sută și o mie de ori, tu să deschizi ușa! Să

cinăm împreună, să ne veselim împreună, să plângem împreună, și ce va da Dumnezeu! Lângă tata nu-mi mai e frică de nimica. (își face trei cruci) Doamne ajută-mi! (pleacă).

Scena VI.

Lateș și Codreanu.

Codreanu: E grozavă vânătoarea aceasta, Căpitane. Nu mă mai țin picioarele și nu înțeleg ce vrei? Mai înainte ziceai, că toate s'au sfârșit și te întorci cel puțin cu sufletul mângăiat între ai tăi, căci ai făcut câte s'au putut aștepta dela tine. O ai adus acasă, unde s'a dorit, ce mai vrei și ce mai așteptăm aici?

Lateș: Am uitat, că mai trebuiește ceva. Am zis, să o aducem acasă la ai săi, dar unde-s ai săi? O babă a mai rămas din toți, câți i-a avut. Să mai așteptăm puțin, căci va fi încă lipsă de noi! Sărman de sufletul ei! Văzut-ai cum fug toți de ea, cum a rămas singură în noapte, cum și-a pierdut mătușă-sa urma și Nașcu

a luat-o razna pe lângă noi, ca să nu-l cunoască nime?

Codreanu: La ce tot noi să facem binefacerile, când pe seama noastră nu le cunoaștem? Și mi-a spus-o limpede, că nu rămâne, nu te cunoaște, i urât de tine. Iși blastă mă ceasul, în care te-a cunoscut, pentru că ai putut să te gândești vre-odată, că o fată ca ea, își va părăsi vatra de acasă, ca să vină de dragul tău în codru. Și tu ai fost și aci cu inima moale. Altul o ținea cu puterea și tot se deda, când vedea, că n'are încătrău. Tu ai înșelat cail și ai pornit la vale.

Lateș: Dar ce va face și la cine se ar adăposti acum, dacă o am părăsi și noi?

Codreanu: Treaba ei.

Lateș: Ai toată dreptatea! De nu o cunoașteam era și ea o poveste din cele multe, câte se petrec în toată ziua pe rotogolul pământului. Dar așa? Jirezile boierului, noi le-am aprins și ea ar suferi, pentru păcatele noastre.

Codreanu: Noi încă suferim pentru păcatele altora.

Lateș: Noi calea aceasta ne-am ales-o. Dar ea, care a fost toată vieața desmierdată și n'a cunoscut niciodată durerea, în măsura în care o va cunoaște acum, are lipsă acum de noi, căci numai noi îi suntem frați în toate. Nu-ți pară rău de clipele nedurmite. O fată e totdeauna mai duioasă de casă, decât statornică în dragoste. Eu nu m'am supărat. .

Codreanu: Aud par'că venind pe cineva.

Lateș: Treci în partea de dincolo, și nu te mișca, până ce nu te voi chema.

Scena VII.

Judele cu un om.

Judele: Și o ai chiar văzut, cu ochii tăi?

Omul: I-am auzit glasul și o am cunoscut.

Judele: De unde o ai auzit?

Omul: Ieșisem în curte și auziam cum doi povestesc aici în uliță. Am stat să ascult, și am cunoscut îndată pe Nașcu, cum povestea cu cineva. Glasul îmi era cunoscut. Aud apoi, cum

Nașcu îi zice. Marghioalo! Mă uit și era de fapt ea, fata lui Ilie. Intr'un răsufu am venit, să-ți spun.

Țudele: Vorbește mai încet, să nu ne audă cineva.

Omul: Cine să ne mai audă pe vremea asta? Oamenii dorm, mâne au să se scoale de cu noapte.

Țudele: Acum tu ce vrei să fac?

Omul: Ce știi eu? Ți-am spus, căci pare-că așa ai dat porunca înaintea bisericii!

Țudele: Dacă ar fi vorbă de tine și de fata ta și ar veni altul să-mi spună, ce ai zice?

Omul (confus): Dniata ne-ai poruncit...

Țudele: Am poruncit, pentru că așa am avut și eu poruncă, și să nu zică boierul, că nu v'am spus, dar am crezut, că vorbesc la oameni, cari înțeleg.

Omul: Dar...

Țudele: Nu-i poate ei ajunge, ce găsește acasă, și-ar trebui mai mult?

Omul (rușinat): Mă iartă, n'am știut. Sara bună (o ia repede într'altă parte).

Judele (clătinând din cap): Nu din răutate o fac, căci nu-s răi oamenii, dar când brațul îți e legat de glie, nici duhul nu ți-se ridică din brazdă (iese).

Scena VIII.

Marghioala: (nebunită de groază). Săriți oameni buni! Ajutor! Mamă, ai nostri, dar unde sunteți? (cade leșinată. Vre-o câțiva ies din casele vecine).

Gazda: Ce e? Cine a strigat?

Altul: Aici e cineva. (Se apropie de Marghioala). O femeie! Oare ce a putut fi? (Venind un altul cu o lumânare).

Gazda: Ah! E Marghioala, fata lui Ilie.

Ceialalți: (îngroziți). Moartă-i?

Gazda: (mișcându-o): Știe-o Dumnezeu. Vedeți-vă de drum și o lăsați în amarul ei. Dumnezeu să o ierte! (Iși tac cu toții cruce și dispar).

Scena IX.

Lateș și Codreanu apar.

Lateș: Acum ce zici Codrene?

Codreanu: Groaza și mila tot spre noi se îndreaptă (o ridică amândoi.)

Lateș: Țst rost îl mai avem și noi pe lume (scuturându-o) Marghioalo! Marghioalo!

Marghioala (trezindu-se) Lăsați-mă să mor!

Lateș: Eu sunt, nu te teme!

Marghioala: Tu mi-ai rămas numai, din câți i-am avut?

Lateș: Celce mai are ce pierde, se ascunde acum în întunerecul nopții..

Marghioala (suspînând): Ce groaznică soarte! Ce-am păcătuit Doamne?

Lateș: Viforul doboară întotdeauna copacii cei mai înalți și de ger se usucă mai întâiu florile cele mai gingașe.

Marghioala: Acum te înțeleg, atunci n'am știut. Iertamă-vei vreodată?

Lateș (îi întinde mâna): Unde vrei să mergi?

Marghioala (cu glasul stâns): În codru vreau — cu tine.

Biblioteca Județeană (Cortina).

— CLUJ —

25

